

Κατάρτιση των δικηγόρων στο δίκαιο της ΕΕ στη Γερμανία
Φορέας που υπέβαλε απάντηση: Γερμανικός Ομοσπονδιακός Δικηγορικός
Σύλλογος (Bundesrechtsanwaltskammer)
και Γερμανική Ένωση Δικηγορικών Συλλόγων (Deutscher Anwaltverein)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ στη Γερμανία	
1. Πρόσβαση στο επάγγελμα	
Τριτοβάθμια/πανεπιστημιακή εκπαίδευση	ΝΑΙ
Υποχρεωτικό πανεπιστημιακό πτυχίο νομικής	ΟΧΙ Δεν απαιτείται πανεπιστημιακό πτυχίο για την είσοδο στο δικηγορικό επάγγελμα, αλλά οι φοιτητές νομικής πρέπει να υποβληθούν σε νομικές εξετάσεις τις οποίες οργανώνει το κράτος (βλ. κατωτέρω) μετά την ολοκλήρωση των πανεπιστημιακών σπουδών τους (4 έτη). Το μέρος της εξέτασης που αφορά ειδικό τομέα του δικαίου (τον οποίο επιλέγουν οι συμμετέχοντες) οργανώνεται και διεξάγεται από το πανεπιστήμιο· αξιολογείται με συντελεστή 30%, αλλά στην πράξη αποδίδεται περισσότερη σημασία στη βαθμολογία στην κρατική εξέταση που αφορά τους υποχρεωτικούς τομείς του δικαίου.
Στάδια για την απόκτηση της ιδιότητας του δικηγόρου:	<ul style="list-style-type: none"> • 1η κρατική εξέταση (Erstes Staatsexamen) (μετά την ολοκλήρωση των πανεπιστημιακών σπουδών), η οποία οργανώνεται από τον Justizprüfungsamt, φορέα κρατικής διοίκησης της δικαιοσύνης, και περιλαμβάνει ένα πανεπιστημιακό μέρος (βλ. ανωτέρω). • Ολοκλήρωση 2ετούς περιόδου προετοιμασίας για την είσοδο στο επάγγελμα, η οποία είναι κοινή για όλα τα νομικά επαγγέλματα και η οποία οργανώνεται από το κράτος (εφευαία). Σε περιόδους υψηλού ενδιαφέροντος για πρόσβαση στα νομικά επαγγέλματα, λόγω των περιορισμένων δυνατοτήτων κατάρτισης, οι υποψήφιοι μπορεί να αναγκαστούν να περιμένουν έως ένα έτος μετά την 1η κρατική εξέταση προτού ξεκινήσουν την περίοδο προετοιμασίας για την είσοδο στο επάγγελμα. • 2η κρατική εξέταση (Zweites Staatsexamen), η οποία οργανώνεται από τον Justizprüfungsamt. • Εγγραφή στον δικηγορικό σύλλογο • Αιτούντες επικαλούμενοι την απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην υπόθεση Morgenbesser πρέπει να κατέχουν τα αντίστοιχα προσόντα. <p>Στη Γερμανία, δεν υπάρχει πτυχίο νομικής όπως σε άλλες χώρες, αλλά πρέπει να πραγματοποιηθούν πανεπιστημιακές σπουδές και στο τέλος της περιόδου σπουδών ο φοιτητής πρέπει να αποφοιτήσει σε έναν ειδικό τομέα. Όμως, η συγκεκριμένη εξέταση αντιπροσωπεύει μόνον το 30% της βαθμολογίας. Για να αποκτήσουν επισήμως την ιδιότητα του δικηγόρου, οι υποψήφιοι πρέπει να υποβληθούν στην 1η κρατική εξέταση και αργότερα στη 2η κρατική εξέταση. Η συνήθης διάρκεια των πανεπιστημιακών σπουδών, συμπεριλαμβανομένης της 1ης κρατικής εξέτασης, είναι 9 εξάμηνα (4 1/2 έτη). Το γραπτό μέρος της 1ης κρατικής εξέτασης είναι το πιο απαιτητικό, με ποσοστό αποτυχίας που αγγίζει το 30%. Συνιστάται σχεδόν αποκλειστικά στην επίλυση νομικά δύσκολων υποθέσεων (κυρίως βάσει του ουσιαστικού δικαίου), οι οποίες παρουσιάζονται ως σύντομη ιστορία.</p>

	<p>Αφού υποβληθεί επιτυχώς στην 1η κρατική εξέταση, ο υποψήφιος πρέπει να πραγματοποιήσει διετή νομική πρακτική άσκηση («Referendariat»), η οποία είναι κατά βάση ίδια για όλα τα νομικά επαγγέλματα που θα ασκηθούν στο μέλλον. Η πρακτική άσκηση οργανώνεται και χρηματοδοτείται κυρίως από τα ομόσπονδα κρατίδια.</p> <p>Μετά την ολοκλήρωση της νομικής πρακτικής άσκησης, οι υποψήφιοι πρέπει να υποβληθούν στη 2η κρατική εξέταση. Το ποσοστό αποτυχίας είναι πολύ χαμηλότερο απ' ό,τι στην 1η κρατική εξέταση. Το γραπτό μέρος περιλαμβάνει τη σύνταξη δικαστικών αποφάσεων, την απαγγελία κατηγοριών, υπομνήματα δικηγόρων σε νομικές διαδικασίες ή κατάρτιση σχεδίων συμβάσεων για νομικά απαιτητικές υποθέσεις οι οποίες παρουσιάζονται με τη μορφή σύντομων προσομοιώσεων. Αφού υποβληθεί με επιτυχία στη 2η κρατική εξέταση, ο ασκούμενος μπορεί να αποκτήσει την ιδιότητα του δικηγόρου.</p>
Εναλλακτικές οδοί πρόσβασης στο επάγγελμα:	Δεν υπάρχουν εναλλακτικές οδοί πρόσβασης στο επάγγελμα.

2. Κατάρτιση κατά την περίοδο προετοιμασίας για την είσοδο στο επάγγελμα

Προβλέπεται περίοδος προετοιμασίας για την είσοδο στο επάγγελμα;	ΝΑΙ	Καθένα από τα 16 ομόσπονδα κρατίδια έχει τη δική του νομική βάση, με διαφορές κυρίως όσον αφορά τη διάρκεια των περιόδων απασχόλησης σε διάφορα επαγγέλματα.
Υποχρεωτικό	ΝΑΙ	Καθορισμένη διάρκεια: 2 έτη («Referendariat»)
Τύποι αρμόδιων δομών για την οργάνωση της κατάρτισης		<ul style="list-style-type: none"> • Δικηγορικός σύλλογος (συνεργάζεται με το εφετείο για την οργάνωση του μέρους που αφορά το δικηγορικό επάγγελμα) • Δημόσια αρχή (τα εφετεία οργανώνουν τη διετή περίοδο προετοιμασίας για την είσοδο στο επάγγελμα μετά την 1η κρατική εξέταση)
Μορφή εισαγωγικής κατάρτισης		<ul style="list-style-type: none"> • Νομική κατάρτιση με συγκεκριμένο κοινό πρόγραμμα σπουδών για όλους τους ασκούμενους δικηγόρους • Κατάρτιση σε μη νομικές επαγγελματικές δεξιότητες • Κατάρτιση σε νομικές επαγγελματικές δεξιότητες • Παρακολούθηση πολλών θεωρητικών μαθημάτων
Εισαγωγικές εξετάσεις / έλεγχος πριν από την περίοδο προετοιμασίας για την είσοδο στο επάγγελμα	ΝΑΙ	Οι υποψήφιοι πρέπει να υποβληθούν επιτυχώς στην 1η κρατική εξέταση προτού ξεκινήσουν την περίοδο προετοιμασίας για την είσοδο στο επάγγελμα.
Καθορισμένο πρόγραμμα σπουδών κατά την περίοδο προετοιμασίας για την είσοδο στο επάγγελμα	ΝΑΙ	Κάθε ομόσπονδο κρατίδιο έχει το δικό του πρόγραμμα σπουδών για τους ασκούμενους δικηγόρους.
Ιδιαίτερες απαιτήσεις όσον αφορά το δίκαιο της ΕΕ και τη γλωσσική κατάρτιση	ΝΑΙ	<p>Νομική βάση:</p> <p>Ο γερμανικός νόμος περί του δικαστικού σώματος Deutsches Richtergesetz: Στο άρθρο 5a παράγραφος 2 τρίτο εδάφιο ορίζεται ότι κατά τη διάρκεια των σπουδών «τα υποχρεωτικά μαθήματα περιλαμβάνουν τους βασικούς τομείς του αστικού δικαίου, του ποινικού δικαίου, του</p>

		<p>δημόσιου δικαίου και του δικονομικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των συνδέσεων με το ευρωπαϊκό δίκαιο [..]».</p> <p>Όσον αφορά την περίοδο προετοιμασίας για την είσοδο στο επάγγελμα, εξαρτάται από το κρατίδιο στο οποίο ο υποψήφιος πραγματοποιεί την εν λόγω περίοδο.</p> <p>1η κρατική εξέταση: Τα ομόσπονδα κρατίδια είναι υπεύθυνα για το περιεχόμενο της εξέτασης, αλλά σε όλα τα κρατίδια η εξέταση περιέχει βασικά στοιχεία του δικαίου της ΕΕ.</p> <p>2η κρατική εξέταση: Σε όλα τα ομόσπονδα κρατίδια η εξέταση περιλαμβάνει βασικές γνώσεις του δικαίου της ΕΕ (πτυχές του δικαίου της ΕΕ στο αστικό, στο ποινικό και στο διοικητικό δίκαιο).</p> <p>Γενικά, μπορούν να επιλεγούν τουλάχιστον οι 3 τελευταίοι μήνες της περιόδου προετοιμασίας για την είσοδο στο επάγγελμα (τομέας εξειδίκευσης) για την κάλυψη του δικαίου της ΕΕ.</p>
Υποδιαίρεση της περιόδου προετοιμασίας για την είσοδο στο επάγγελμα σε διαφορετικά στάδια	ΝΑΙ	<p>Η 2ετής περίοδος περιλαμβάνει 5 ενότητες κατάρτισης κατά την απασχόληση διάρκειας τουλάχιστον 3 μηνών εκάστη:</p> <p>κατάρτιση με δικαστή του αστικού δικαίου, κατάρτιση με εισαγγελέα (ή δικαστή του ποινικού δικαίου), κατάρτιση σε διοικητική υπηρεσία, τουλάχιστον 9 μήνες κατάρτισης με δικηγόρο, κατάρτιση κατά την προσωπική επιλογή του υποψηφίου.</p> <p>Η κατάρτιση κατά την απασχόληση συμπληρώνεται με θεωρητικά μαθήματα, τα οποία επικεντρώνονται κυρίως στο δικονομικό ή επαγγελματικό δίκαιο, διάρκειας τουλάχιστον μισής ημέρας εβδομαδιαίως.</p>
Αξιολόγηση/εξετάσεις μετά την περίοδο προετοιμασίας για την είσοδο στο επάγγελμα	ΝΑΙ	<p>Στο τέλος της περιόδου προετοιμασίας για την είσοδο στο επάγγελμα (18-21 μήνες από την έναρξή της), ο υποψήφιος πρέπει να υποβληθεί σε γραπτές και προφορικές εξετάσεις. Αμφότερα τα μέρη της εξέτασης οργανώνονται και διεξάγονται από τον Justizprüfungsamt. Ο Justizprüfungsamt είναι η κρατική αρχή η οποία είναι αρμόδια για όλες τις εξετάσεις στις οποίες πρέπει να υποβληθεί ένας φοιτητής νομικής ή ένας Referendar (ασκούμενος δικηγόρος).</p>

3. Σύστημα συνεχούς κατάρτισης/κατάρτισης εξειδίκευσης

Διαφοροποίηση μεταξύ συνεχούς κατάρτισης/κατάρτισης εξειδίκευσης	ΝΑΙ	
Υποχρεώσεις όσον αφορά τη συνεχή κατάρτιση/κατάρτιση εξειδίκευσης	ΝΑΙ	<p>Υποχρεώσεις κατάρτισης όπως αποφασίζονται από την ομοσπονδιακή νομοθεσία (ομοσπονδιακός νόμος περί δικηγόρων (άρθρο 43a παράγραφος 4 – στα γερμανικά: Bundesrechtsanwaltsordnung (BRAO)) και στο άρθρο 15 του Fachanwaltsordnung (FAO))</p>
Υποχρεώσεις όσον αφορά την εκμάθηση ξένων γλωσσών		Δεν υπάρχουν υποχρεώσεις, αλλά στα προγράμματα σπουδών του πανεπιστημίου περιλαμβάνονται μαθήματα ξένων γλωσσών.
Υποχρεώσεις όσον αφορά περιεχόμενο σχετικό με το δίκαιο της ΕΕ σε σχέση με τη συνεχή κατάρτιση/κατάρτιση εξειδίκευσης	ΝΑΙ	<p>Η γνώση του δικαίου της ΕΕ είναι απαραίτητη για την ειδίκευση ως «Fachanwalt» (ειδικευμένου δικηγόρου) (βλ. άρθρο 2 παράγραφος 3 του Fachanwaltsordnung (FAO)).</p>

	<p>Το δίκαιο της ΕΕ περιλαμβάνεται στις υποχρεώσεις κατάρτισης των «Fachanwälte» (τουλάχιστον 10 ώρες ετησίως).</p> <p>Υπάρχουν επίσης πολλά μαθήματα με περιεχόμενο που άπτεται του δικαίου της ΕΕ, π.χ. οικογενειακό δίκαιο, κληρονομικό δίκαιο, φορολογικό δίκαιο, δίκαιο διανομής, κατάσταση ενυπόθηκου, κατάρτιση συμβάσεων κ.λπ.</p> <p>Νομική βάση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bundesrechtsanwaltsordnung (BRAO) • Fachanwaltsordnung (FAO) • Συνεχής κατάρτιση: Άρθρο 43a παράγραφος 6 του BRAO • Κατάρτιση στο δίκαιο της ΕΕ: Άρθρα 14 κ. επ. του FAO (π.χ. άρθρο 14m του FAO) <p>Το Bundesrechtsanwaltsordnung (BRAO) ρυθμίζει όλα τα ζητήματα που αφορούν τους δικηγόρους γενικά, ενώ το Fachanwaltsordnung (FAO) καθορίζει κανόνες για την ειδικευση των δικηγόρων και για τα προσόντα που πρέπει να αποκτήσει ένας δικηγόρος ο οποίος επιθυμεί να χαρακτηριστεί ειδικευμένος («Fachanwalt»).</p>
<p>4. Συστήματα διαπίστευσης και πάροχοι κατάρτισης</p>	
<p>Δυνατότητα/Προϋποθέσεις διαπίστευσης</p>	<p>Δεν υπάρχει επίσημο σύστημα διαπίστευσης στη Γερμανία. Επομένως, υπάρχουν πολλοί πάροχοι οι οποίοι προσφέρουν μαθήματα κατάρτισης. Τα μαθήματα των παρόχων κατάρτισης αναγνωρίζονται όταν πληρούν τα κριτήρια του Fachanwaltsordnung (πρέπει να τηρούνται τα κριτήρια ως προς το περιεχόμενο και το χρονικό πλαίσιο).</p>
<p>Αριθμός παρόχων κατάρτισης οι οποίοι προσφέρουν δραστηριότητες συνεχούς κατάρτισης</p>	<p>Ο δικηγορικός σύλλογος δεν διαθέτει ακριβή στοιχεία σχετικά με τους παρόχους κατάρτισης στη Γερμανία. Είναι πιθανό να υπάρχουν περισσότεροι από 50 πάροχοι κατάρτισης.</p>
<p>Τύπος παρόχων κατάρτισης οι οποίοι αναπτύσσουν διαπιστευμένες δραστηριότητες συνεχούς κατάρτισης</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Δικηγορικός σύλλογος • Φορέας τον οποίο διαχειρίζεται ή έχει συστήσει ο δικηγορικός σύλλογος • Ιδιωτικός εμπορικός πάροχος κατάρτισης • Ιδιωτικός ή δημόσιος μη κερδοσκοπικός πάροχος κατάρτισης (βλ. ανωτέρω, ενότητα «Δυνατότητα διαπίστευσης»: οι πάροχοι δεν χρειάζονται διαπίστευση)
<p>Αριθμός παρόχων κατάρτισης οι οποίοι οργανώνουν δραστηριότητες κατάρτισης προετοιμασίας για την εξειδίκευση</p>	<p>Ο αριθμός των παρόχων κατάρτισης δεν μπορεί να αναφερθεί, καθώς δεν είναι γνωστό πόσοι πάροχοι κατάρτισης υπάρχουν στη Γερμανία.</p>
<p>Τύπος παρόχων κατάρτισης οι οποίοι αναπτύσσουν διαπιστευμένες δραστηριότητες κατάρτισης προετοιμασίας για την εξειδίκευση</p>	<p>Δεν υπάρχει επίσημη διαπίστευση, αλλά κατάρτιση παρέχουν:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δικηγορικοί σύλλογοι και ενώσεις δικηγορικών συλλόγων • Deutsches Anwaltsinstitut (DAI), συνδέεται με τον Γερμανικό Ομοσπονδιακό Δικηγορικό Σύλλογο (Bundesrechtsanwaltskammer - BRAK) • Deutsche AnwaltAkademie (DAA), συνδέεται με τη Γερμανική Ένωση Δικηγορικών Συλλόγων (Deutscher Anwaltverein – DAV) • Ιδιωτικοί πάροχοι κατάρτισης • Fachhochschulen και νομικές σχολές
<p>Δραστηριότητες και μέθοδοι</p>	

<p>Τύπος αποδεκτών δραστηριοτήτων κατάρτισης στο πλαίσιο των υποχρεώσεων συνεχούς κατάρτισης ή κατάρτισης εξειδίκευσης</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Συμμετοχή σε διά ζώσης συνεδρίες κατάρτισης • Ολοκλήρωση συνεδριών κατάρτισης εξ αποστάσεως • Ολοκλήρωση διδακτικών ενοτήτων ηλεκτρονικής μάθησης • Παρακολούθηση σεμιναρίου μέσω διαδικτύου • Ολοκλήρωση δραστηριοτήτων μάθησης μεικτού τύπου • Συμμετοχή σε συνέδρια κατάρτισης • Συμμετοχή σε δραστηριότητες κατάρτισης ως εκπαιδευτής ή διδασκων • Συγγραφή/δημοσίευση 	<p>Συμμετοχή σε δραστηριότητες κατάρτισης σε άλλο κράτος μέλος: Ναι, λαμβάνεται υπόψη για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων κατάρτισης.</p>
<p>5. Εποπτεία δραστηριοτήτων κατάρτισης</p>		
<p>Φορείς εποπτείας των δραστηριοτήτων συνεχούς κατάρτισης</p>	<p>Οι κυριότεροι πάροχοι κατάρτισης είναι οι περιφερειακοί δικηγορικοί σύλλογοι, το DAI (Deutsches Anwaltsinstitut) και η DAA (Deutsche AnwaltAkademie). Οι περιφερειακοί δικηγορικοί σύλλογοι είναι υπεύθυνοι για τη συνεχή κατάρτιση ειδικευμένων δικηγόρων («Fachanwälte»).</p>	
<p>Διαδικασία εποπτείας</p>	<p>Οι ειδικευμένοι δικηγόροι («Fachanwälte») πρέπει να προσκομίζουν αποδεικτικό (βεβαίωση συμμετοχής) για την παρακολούθηση τουλάχιστον 10 ωρών κατάρτισης ετησίως. Οι περιφερειακοί δικηγορικοί σύλλογοι ελέγχουν κατά πόσον η κατάρτιση πληροί τις καθορισμένες προϋποθέσεις. Μόνο στην περίπτωση αυτή δικαιούται ο δικηγόρος να συνεχίσει να φέρει τον τίτλο του «Fachanwalt» (ειδικευμένου δικηγόρου).</p>	